

“HET KNISPERBOEKJE HEEFT HIJ HELEMAAL VERSLETEN”

BEREIK EN IMPACT VAN HET PROJECT BOEKBABY’S BIJ OUDERS.

HELENA VAN NUFFEL, LIES HOUBEN, KOEN VAN GORP & KRIS VAN DEN BRANDEN,

CENTRUM VOOR TAAL EN ONDERWIJS, KU LEUVEN

MAART 2014

SAMENVATTING

1. Waarom dit onderzoek?

Achtergrond

Boekbaby’s is een project van Stichting Lezen dat ouders en jonge kinderen zo vroeg mogelijk samen wil laten genieten van boeken. In een gemeente die deelneemt aan Boekbaby’s krijgen ouders twee gratis pakketten: het eerste wanneer hun kind zes maanden oud is, het tweede op vijftien maanden. Deze pakketten, die bestaan uit twee boeken en een informatiebrochure, worden verdeeld in samenwerking met het consultatiebureau van Kind en Gezin en de plaatselijke openbare bibliotheek. Samen met deze organisaties zorgt Boekbaby’s voor een uitnodigende leesomgeving voor jonge kinderen, bijvoorbeeld door boeken in de wachtruimte van het consultatiebureau te voorzien en een baby- en peuterhoek in te richten in de bibliotheek.

Onderzoeken naar de effecten van soortgelijke projecten in het buitenland, bijvoorbeeld het Britse Bookstart, toonden positieve effecten aan op de (voor)leescultuur in de gezinnen en op de ontwikkeling van de kinderen, zelfs op langere termijn (Wade & Moore, 1998). Zo lopen Bookstart-kinderen niet alleen voor op vlak van taalvaardigheid, lezen en rekenen, ze blijken deze voorsprong ook te behouden tot in de lagere school.

Ook in Vlaanderen gebeurde er al wetenschappelijk onderzoek naar Boekbaby’s (Vanobbergen & Daems, 2008). De klemtoon van dit onderzoek, dat liep in de pilootfase van het project van 2005 tot 2007, lag op de beleving en ervaringen van de ouders en op het in kaart brengen van de diversiteit aan voorleesculturen. Eén van de belangrijkste conclusies was dat Boekbaby’s ouders ervan overtuigt dat een stimulerende leescultuur al van in de wieg belangrijk is. Uit een bevraging bleek bovendien dat bibliotheekmedewerkers en Kind en Gezin-vrijwilligers enthousiast waren over het project.

Sinds het pilootproject in 2005 is het aantal Boekbaby’s-gemeenten sterk toegenomen, van 10 naar 76 gemeenten. Een nieuwe studie naar het bereik en de impact van het project in de gezinnen drong zich dan ook op. In opdracht van Stichting Lezen en de Vlaamse minister van Cultuur voerde het Centrum voor Taal en Onderwijs (KU Leuven) die studie uit van september 2012 tot december 2013.

Onderzoeksvragen

Met dit nieuwe onderzoek wilden we nagaan of de overwegend positieve bevindingen uit het pilootonderzoek nog steeds opgaan. Daarbij wilden we meer gedifferentieerd gaan kijken naar het bereik en de impact van het project in gezinnen met diverse achtergronden. Bereiken de materialen en de boodschap van Boekbaby’s alle ouders? Of heeft het project vooral succes bij de blanke

middenklasse die misschien meer vertrouwd is met lezen? We wilden ook in kaart brengen op welke manieren ouders en kinderen omgaan met boeken, voorlezen en vertellen.

Naast de ouders wilden we ook de bibliotheekmedewerkers en de vrijwilligers van Kind en Gezin bevragen. Wat is hun perceptie van het bereik en de impact van Boekbaby's? Hebben zij suggesties die het bereik en de impact van het project nog zouden kunnen verhogen?

2. Onderzoeksmethode

Bevraging van Boekbaby's-ouders

Het onderzoek bestond uit verschillende stappen. In een eerste kwantitatief luik werd een representatieve steekproef van ouders schriftelijk bevraagd: 472 ouders uit 20 Boekbaby's-gemeenten vulden een schriftelijke vragenlijst in. Naast algemene achtergrondinformatie over het gezin, over het (voor)leesgedrag en over het bibliotheekgebruik, peilde deze vragenlijst naar het bereik en de impact van Boekbaby's bij de ouders. Anderstalige en laaggeletterde ouders werden bij het invullen van de vragenlijst waar nodig geholpen door de Kind en Gezin-vrijwilliger of de onderzoeker.

De ouders die de vragenlijst invulden werden verdeeld in vier groepen: laaggeschoolde Nederlandstaligen, hogergeschoolde Nederlandstaligen, laaggeschoolde anderstaligen en hogergeschoolde anderstaligen. Voor het onderscheiden van deze vier groepen hanteerden we de volgende criteria:

- Nederlandstalig = de moedertaal van de ouders en de thuistaal van de kinderen is Nederlands
- Anderstalig = minstens één van de ouders heeft een vreemde moedertaal en/of minstens één van de thuistalen van de kinderen is een vreemde taal
- laaggeschoold = maximum een diploma lager secundair onderwijs als hoogste diploma
- hogergeschoold = een diploma hoger secundair onderwijs of hoger

Met 'hogergeschoolden' worden in ons onderzoek dus zowel midden- als hogergeschoolden bedoeld.

Via een statistische analyse van de antwoorden gingen we het bereik en de impact van Boekbaby's bij de ouders na en onderzochten we of er op dat vlak significante verschillen zijn tussen de verschillende groepen.

Vervolgens werden uit elk van de vier groepen tien ouders geselecteerd voor het kwalitatieve luik van het onderzoek. Van deze ouders werd in de periode april-juli 2013 een diepte-interview afgenomen. In de helft van de geïnterviewde gezinnen werd er ook een voorleesmoment geobserveerd.

Bevraging van Boekbaby's-medewerkers

De Boekbaby's-medewerkers in de bibliotheek en het consultatiebureau in de gemeenten die aan het onderzoek deelnamen, werden bevraagd via een online vragenlijst. 176 Kind en Gezin-vrijwilligers en 58 bibliotheekmedewerkers namen deel.

3. De belangrijkste conclusies

Hoog bereik

Boekbaby's heeft een hoog bereik in de deelnemende steden en gemeenten, bij alle doelgroepen. Via de samenwerking tussen de plaatselijke bibliotheken en de consultatiebureaus van Kind en Gezin hebben bijna alle bevraagde gezinnen het babypakket ontvangen. Een ruime meerderheid van de ouders (62,5%) ging ook het peuterpakket afhalen in de bibliotheek. Vooral in de Nederlandstalige en hogergeschoolde groepen haalden veel ouders het peuterpakket af (55,8 tot 68,2%), maar ook in de moeilijkst te bereiken doelgroep, de laaggeschoolde anderstaligen, zette bijna de helft van de ouders (45,7%) de stap naar de bibliotheek voor het tweede pakket.

"We zijn het gaan halen omdat we de boekjes van het eerste pakket heel goed vonden."

Uit de interviews blijkt dat een goede en uitgebreide uitleg bij de uitnodiging en de pakketten het verschil kan maken. Hoewel vrijwilligers en bibliotheekmedewerkers hun uitleg soms aanpassen aan het type ouders – laaggeschoolde en anderstalige ouders krijgen bijvoorbeeld vaker een uitgebreide uitleg dan hogergeschoolde Nederlandstalige ouders – is de uitleg bij de uitnodiging en de pakketten vaak kort. Volgens de vrijwilligers en bibliotheekmedewerkers heeft dit vooral te maken met tijdsgebrek, en soms ook met een gebrek aan expertise, bijvoorbeeld om met anderstalige ouders te communiceren.

"Ik vind het wel belangrijk om uitleg te geven, maar we hebben er gewoon geen tijd voor." (een vrijwilliger)

"Het is soms moeilijk als de ouders een andere taal spreken." (een vrijwilliger)

Wat de schriftelijke informatie betreft, blijkt dat de overgrote meerderheid van de ouders de brochures bij de pakketten heeft gelezen (resp. 81,4 en 85%).

"Misschien, als ik gewoon de boekjes gekregen had, dan had ik niet goed geweten wat de bedoeling was. Maar nu met die brochure wist ik het beter."

De ouders zijn erg tevreden over de inhoud van de pakketten. In zo goed als alle gezinnen die een pakket ontvingen (97,1 tot 98,5%), werden de boekjes ook effectief gebruikt.

"Hij wou dat boekje niet achterlaten, overal wou hij dat meenemen. Een tijdje hebben we dat overal meegesleurd, dat stoffen boekje. En toen hebben we dat ergens in Turkije laten liggen... Toen moest hij een nieuw hebben, hij vroeg daar achter."

Positieve effecten op het voorlees klimaat

Heel wat ouders leerden via Boekbaby's de voordelen kennen van voorlezen en in boeken kijken met jonge kinderen. Het project stimuleerde ouders om vaker voor te lezen, meer naar de bibliotheek te gaan en meer boeken te kopen voor hun kind. Vooral in de groepen laaggeschoolde en anderstalige ouders stelden we een grote impact vast. In deze groepen antwoordde 55,7 tot 57,5% van de ouders dat ze door Boekbaby's de voordelen van voorlezen leerden kennen. 51,2 tot 57,4% van deze ouders ging door het project vaker voorlezen, en 52,5 tot 55,2% kocht meer kinderboeken. De impact op het bibliotheekgebruik was in alle groepen ongeveer gelijk: 20,8% van de ouders werd dankzij Boekbaby's lid van de Bibliotheek, 21,1% ging door het project vaker naar de bibliotheek.

“Het feit dat je je meer bewust wordt van wat kinderen al aan een boekje kunnen hebben. Ook met die kleuren en het voelen. Dat was eigenlijk wel makkelijk dat die boekjes er al bijzaten, en dat je direct merkt dat zij daar wel al iets mee kan doen. Ik was daar wel enthousiast over en ik weet niet of ik dat zelf zo snel al allemaal zou geweten hebben of geprobeerd zou hebben. Dus in die zin, vond ik dat echt wel een voordeel.”

Ouders vinden voorlezen fijn en leerrijk

Alle geïnterviewde ouders genieten van de voorleesmomenten samen met hun kind. De kinderen reageren allemaal enthousiast en geïnteresseerd. Het feit dat voorlezen de (taal)ontwikkeling van hun kind bevordert, is voor veel ouders, in het bijzonder binnen de laaggeschoolde en anderstalige groepen, een belangrijke stimulans. Voorleesplezier is er in alle gezinnen ongeacht de achtergrond.

“Samen in een boekje lezen is een gezellig, rustig moment. Het is een moment dat je samen bezig bent.”

“Ze leren er veel woorden mee, ze leren er beter door praten.”

Medewerkers en vrijwilligers zien de meerwaarde van het project

Zo goed als alle bevroegde Boekbaby's-medewerkers in de consultatiebureaus en bibliotheken beschouwen Boekbaby's als een meerwaarde voor hun werking. De meerderheid schat het bereik en de impact van het project positief in.

“Ik vind het een prachtig project en ik ben ervan overtuigd dat voor veel mensen de stap naar de bibliotheek zetten gemakkelijker wordt door dit project.” (een Kind en Gezin-vrijwilliger)

“Ik vind het project heel waardevol en nodig. Het zet aan tot interesse voor boeken van jongs af aan.” (een bibliotheekmedewerker)

Om het bereik en de impact nog te verhogen, noemen de Boekbaby's-medewerkers o.a. de volgende suggesties:

- Meer activiteiten voor jonge ouders rond boeken
- Meer betrokkenheid van/samenwerking met andere lokale organisaties en diensten
- Meer zichtbaarheid van het project
- Meertalige boekjes

4. Aanbevelingen

Op basis van de onderzoeksresultaten formuleerden we een aantal aanbevelingen die het bereik en de impact van Boekbaby's nog zouden kunnen verhogen. De belangrijkste zijn:

Meer vorming voor de Boekbaby's-medewerkers

Heel wat Boekbaby's-medewerkers zijn zelf vragende partij om op regelmatige basis samen te komen voor infosessies, vormingsdagen en ervaringsuitwisselingen. Dergelijke vormingsmomenten zijn ideaal om de medewerkers deskundiger te maken, om hen meer betrokken te maken en op de hoogte te houden.

Grotere strategische verankering in het beleid van de partners

Boekbaby's is geen kortlopend project, maar een project dat op lange termijn vruchten afwerpt. Daarom is het belangrijk om het project nog meer te verankeren in de missie en het beleid van de koepelorganisaties Kind en Gezin en Locus.

Sterkere lokale verankering in een breed netwerk

Op lokaal vlak is uiteraard een goede samenwerking tussen het consultatiebureau en de bibliotheek cruciaal. Het is aan te bevelen om daarnaast ook andere lokale organisaties en diensten te betrekken bij het project. Door samen te werken met kinderopvanginitiatieven, gezinsondersteunende en integratiediensten of armoedeorganisaties, ontstaat er een breed lokaal netwerk waarin muren worden doorbroken en kan worden samengewerkt om ouders en kinderen te laten genieten van boeken en hen in contact te brengen met de bibliotheek.

Meer aandacht voor meertaligheid en voorlezen in de thuistaal

Het verdient aanbeveling om anderstalige ouders via de brochures en de uitleg van de medewerkers te informeren over voorlezen in de thuistaal, omdat het goed is dat ouders in de communicatie met hun kind gebruik maken van de taal die ze zelf het best beheersen. Dat heeft niet alleen voordelen voor de taalontwikkeling van het kind, maar ook voor het welbevinden en het zelfvertrouwen van de ouders tijdens het voorlezen.

Referenties

Vanobbergen, B. & Daems, M. (2008). *Boekbaby's: Rapport*. Universiteit Gent.

Wade, B. & Moore, M. (1998). An Early Start with Books: literacy and mathematical evidence from a longitudinal study. *Educational Review* 50, 135-145.

Het volledige onderzoeksrapport is te vinden op de website van het Centrum voor Taal en Onderwijs.
http://www.cteno.be/index.php?idMenu=113&id_project=133